

*Каріна Вага, студентка 4 курсу
Віталіна Жукова, студентка 4 курсу
Державний торговельно-економічний університет, м. Київ
Науковий керівник: Комаха В.О., к.т.н., доцент*

«РОЗВИТОК ЕЛЕКТРОННОЇ БІРЖОВОЇ ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ»

Історія розвитку електронної біржової торгівлі налічує понад 40 років. Це новий підхід до процесу ведення біржового торгу. Комп'ютерні технології застосовувалися в біржовій торгівлі ще до появи першої електронної біржі, тоді вони виконували лише додаткові функції (ті, що сприяли функціонуванню товарних бірж, забезпечуючи доступ до інформації).

Електронна біржа – це електронна платформа, на якій дистанційно здійснюються операції з цінними паперами та іншими активами. 21-е століття - це активна фаза розвитку електронної біржі, даний період обумовлений появою валютних та фінансових ботів. Боти-трейдери допомагають аналізувати та ставити ціни на ринку, також ставлять запитання користувачам для визначення цілі інвестування.

Зараз активно створюються єдині біржові електронні майданчики, сферою діяльності яких є охоплення всього світу. Торги все частіше проводяться електронно та в онлайн-режимі. Це спрощує роботу всіх учасників біржової торгівлі. [1]

Сьогодні налічується 27 товарних бірж, які використовують участь системи електронної торгівлі, із їх 21 біржа є повністю автоматизованою, тобто торгівля на цих біржах ведеться тільки електронним способом. Такими біржами є: Бельгійська ф'ючерсна та опціонна біржа,

Данський фонд ф'ючерсів та опціонів, Опціонний ринок Фінляндії, Німецька товарна біржа, Ірландська ф'ючерсна та опціонна біржа, Новозеландська ф'ючерсна та опціонна біржа, Опціонний ринок Швеції та Великобританії, Італійський ф'ючерсний ринок, два Іспанські ринки фінансових ф'ючерсів, Зернова біржа в Осаці, Підрозділ біржі цінних паперів в Осаці, Біржа цукру в Осаці, Австрійська ф'ючерсна та опціонна біржа, Асоціація каучуку Сінгапурської товарної біржі, Швейцарська біржа опціонів та фінансових ф'ючерсів, Токійська товарна біржа, Токійська зернова біржа, Міжнародна токійська біржа фінансових ф'ючерсів, Токійська фондова біржа, Токійська біржа цукру. [2]

Слід зазначити, що предметами електронної біржової торгівлі переважно є фінансові контракти, тобто ф'ючерси та опціони на валюти, фондові індекси, відсоткові ставки тощо. У Японії електронні біржові системи використовують у торгівлі сировинними товарами. А щодо ринків Європи та США, то торгівля здійснюється традиційними біржовими товарами (сільськогосподарськими продуктами, металами, нафтою і нафтопродуктами).

На електронних біржах європейських та американських ринках торгують різного роду індексами, державними облігаціями, казначейськими зобов'язаннями, банківськими векселями, процентними ставками за депозитами, валютами тощо.

За новими тенденціями, переважна кількість систем електронної торгівлі запроваджують для підбору покупців та продавців алгоритм «ціна/час». Це означає команди, які мають найкращу ціну, тобто найвищу ціну покупця і найнижчу ціну продавця мають так звану пріоритетну позицію. Якщо будуть представлені однакові ціни, тоді пріоритет віддається тій, яка була введена в систему раніше. Цей алгоритм є прийнятим на 21 із 27 бірж перерахованих вище. Досить популярним є електронна система «CTS», застосування її полягає, у тому, що для ф'ючерсів ("CTS-1") використовується метод електронного аукціону (тобто всі угоди за день проходять за «ціною дня»), а для опціонів ("CTS-2") - алгоритм «ціна/час». Її застосовують у таких біржах Токійської зернової, Токійській біржі цукру.

У таблиці 1 представлені найбільші електронні біржі світу, які постійно впроваджують нові технології.

На українському біржовому ринку помітні великі позитивні зрушення стосовно освоєння новітніх інформаційних технологій, які благотворно впливають на ринок торгівлі акціями, облігаціями, деривативам та іншими цінними паперами.

«Українська біржа» – є основним в країні ринком акцій, Інтернет-трейдингу та першою біржою, яка започаткувала електронну торгівлю цінними паперами. «Українська біржа» запустила ринок заявок, онлайн-трейдинг, онлайн-розрахунків індексів та механізм торгівлі цінними паперами через центрального контрагента, а саме створенням ТОВ «Український центральний контрагент». Термінал – клієнтська частина програмного забезпечення, яка встановлюється та працює на персональному комп'ютері клієнта, що забезпечує інтерактивний обмін інформацією про котирування та операції з цінними паперами. На даній біржі прийом заявок можливий не тільки з робочих інстанцій, які встановлені трейдерами професійних учасників ринку, а й через термінали торгових систем за допомогою мережевого шлюзу. [4]

Загалом в Україні діє 11 біржових майданчиків з головними офісами в Києві, Миколаєві та Дніпрі. Проте слід зазначити, що лише на три біржі припадає 99,9% від усього обсягу угод з цінними паперами. Це фондова біржа, про яку згадувалось вище «Українська біржа», також фондова біржа «Перспектива» та «Перша фондова торгова система». [10] Саме ці біржі є лідерами у сфері використання електронних технологій торгівлі цінними паперами. На їх сайтах створено зрозумілий та простий інтерфейс та введено режим демо-торгів. Слід зазначити, що в Україні використовуються сертифіковані програми для доступу на фондові біржі, серед таких є: QUIK, SmartTrade та WEB2L. Онлайн-брокери підключають до системи інтернет-трейдингу та забезпечують програмним продуктом користувачів, в Україні таких

брокерів налічується близько 21, серед яких є ТОВ «Сіті Брок», ТОВ «Спеціаліст цінні папери» та ТОВ «Гайнсфорт-онлайн». [1]

Таблиця 1

Характеристика найбільших електронних бірж світу

Назва біржі	Територіальне розташування біржі	Напрямок діяльності	Об'єкти торгів
Nasdaq	Нью-Йорк, США	Глобальний електронний ринок для купівлі та продажу цінних паперів.	Спеціалізується на акціях високотехнологічних компаній (виробництво електроніки, програмного забезпечення тощо)
Чиказька товарна біржа GLOBEX	Чикаго, США	Чиказькій біржі притаманний високий рівень диверсифікації: різноманітність видів інструментів торгівлі велика.	Ф'ючерси на валюти: австралійський долар, англійський фунт стерлінгів, німецька марка, японська єна, швейцарський франк, крос-курс німецька марка/японська єна. Ф'ючерси та опціони на процентні ставки: 3-місячні американські казначейські векселі, 3-місячні євродоларові депозити.
Лондонська міжнародна фінансова ф'ючерсна біржа (LIFFE) Automated Pit Trading (APT)	Лондон, Британія	Лондонська міжнародна біржа фінансових ф'ючерсів та опціонів Лондонська біржа металів. LIFFE є однією з бірж, контрольованих міжконтинентальним Exchange.	Англійські довгострокові першокласні, а також німецькі та італійські державні облигації, японські державні облигації, стерлінгова процентна ставка за 3-місячними депозитами в євромарках та єврошвейцарських франках, індекс акцій "FT-SE 100"
Binance	Гонконг, Мальта	Сервіс обміну криптовалют.	Криптобіржа (NFT)
Нью-Йоркська товарна біржа (ACCESS)	Нью-Йорк, США	Глобальний електронний ринок різних видів інвестицій, включаючи акції, опціони та іноземну валюту.	Парафінова малосірчана нафта, високо-сірчиста нафта, нестильований бензин з октановим числом не менше 82, пальне другої категорії, платина.

Складено на основі [6, 7, 8, 9].

Отже, підсумовуючи слід зазначити, що використання електронних бірж робить великий позитивний вплив на розвиток фінансового ринку, саме через віддалений доступ до торгівлі цінними паперами, розширюючи коло суб'єктів та операцій, сприяє формуванню фінансової грамотності людства, підвищує інвестиційний попит, цим самим збільшується розміщення коштів на біржах. Електронні біржі розвиваються в усьому світі, конкуренція зростає, також електронна торгівля значно полегшує роботу бірж та дає можливість проведенню торгових операцій в будь-який час, що є зручним для брокерів. Розвиток електронних бірж, в подальшому, залежить від розробки нових програмних продуктів та органів регулювання.

Список використаних джерел:

1. Науменко Н.С., Хірова В.Ю. Сучасні тренди електронної біржової торгівлі: перспективи та вектори розвитку автоматизації. Вісник Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск 48-1. 2019. С 41-45. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/48_1_2019/9.pdf

2. Studwod, Електронна біржова торгівля та її розвиток URL: https://studwood.net/708413/ekonomika/elektronnaya_birzhevaya_torgovlya_razvitie
3. Вілл Кентон Investopedia Better Alternative Trading System (BATS), 2022 URL: <https://www.investopedia.com/terms/b/better-alternative-trading-system-bats.asp>
4. Українська біржа Українська Біржа, 2022 URL: <http://www.ux.ua/s204>
5. Хомюк Н. Збірник тез "Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного, нормативно-правового потенціалу України та її регіонів" Сучасні тенденції розвитку ринку цінних паперів в Україні, м.Луцьк, 2022. С 152-153
6. Хейз Адам Investopedia What Nasdaq Is, History, and Financial Performance, 05.03.2022 URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/nasdaq.asp>
7. Wikipedia, Binance, 2022 URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Binance>
8. Хасбулатов Р.В. Міжнародні економічні відносини, розділ IV. Міжнародна фінансова система: валютно-фінансові відносини, Лондонська міжнародна біржа фінансових ф'ючерсів, 2014.
9. Nina.az, Чиказька товарна біржа, 01.10.2021 URL: https://www.wiki.uk-ua.nina.az/Чиказька_товарна_біржа.html
10. Інститут економічних та екологічних досліджень, Сучасні тенденції розвитку ринку цінних паперів в Україні, 2022 URL: https://er.ucu.edu.ua/bitstream/handle/1/3203/%20%20%20%20%20%20%20%20_%20%20%20%20.pdf?sequence=1#page=153